

Zefektívnenie vzdelávanie budúcich učiteľov

KATARÍNA PROKYPČÁKOVÁ

Katedra UNESCO – IRIE, Pedagogická fakulta, Univerzita Konštantína Filozofa, Tr. A. Hlinku 1
949 74 Nitra, SR, kprokypcakova@ukf.sk

Kľúčové slová: Technológia vzdelávania, efektivita, efektívnosť vzdelávania, materiálne didaktické prostriedky.
Abstrakt. V súčasnosti sa do popredia dostávajú otázky efektívnosti vzdelávania, ktoré úzko súvisia s efektívnosťou využívaných materiálnych didaktických prostriedkov. V príspevku sa venujeme základným oblastiam efektívnosti týchto prostriedkov, s dôrazom na oblasť tvorby a oblasť metodiky.

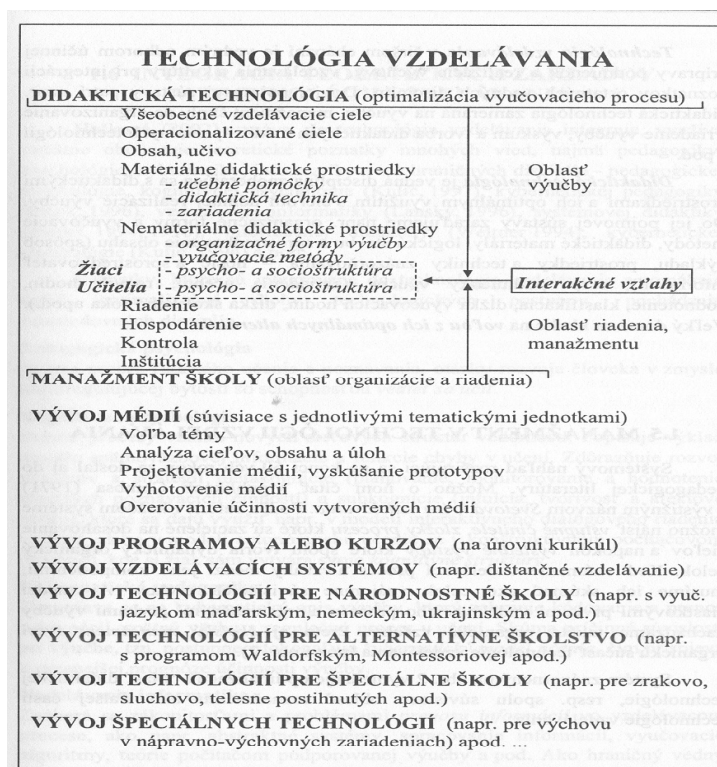
PROKYPČÁKOVÁ K.: **Increasing effectivity of education future teachers**

Key words: Technology of Education, effectivity, effectiveness of education, material didactic media.

Abstract. Questions of effectivity of education coming nowadays into foreground and are narrowly connected with effectiveness exploitation of material didactic medium. In the paper we present primer areas of effectiveness of this medium with accent on creation area and methodic area

Súčasný stav v technológii vzdelávania

Technológiu vzdelávania môžeme definovať ako “teóriu a prax efektívneho využívania materiálnych didaktických prostriedkov v súčinnosti s využívaním efektívnych metód vyučovania a učenia sa.“ (Poláková, 1997). Využívanie materiálnych didaktických prostriedkov je úzko spojené s učebným procesom, v ktorom sa pedagóg pomocou vytýčených didaktických prostriedkov snaží dosiahnuť vopred stanovený výchovno-vzdelávací cieľ. Využívanie didaktických prostriedkov úzko súvisí s otázkami ich efektívnosti.

Obr.1 Zložky (moduly) technológie vzdelávania (Bohony, 2003)

Efektívnosťou sa zaoberá aj Technológia vzdelávania, ktorá je v užšom chápaní, v zmysle praktickej realizácie edukácie, chápaná ako otvorený systém organizačných, metodických a materiálnych opatrení. Jej cieľom je optimalizácia vyučovania pri zachovaní efektívnosti vzdelávania. Dôležitú úlohu tu zohráva efektivita materiálnych didaktických prostriedkov (MDP). MDP patria medzi základné zložky didaktickej technológie, ktorá ovplyvňuje oblasť výučby a optimalizácie vyučovacieho procesu (obr. 1.).

Efektívnosť vzdelávania

Pojem efektívnosť sa dá chápať tiež rôzne. Škola hľadá taký spôsob vyučovania, ktorý je efektívny. Ide o vzájomný vzťah času, energie a výsledkov učebnej činnosti. Každá vyučovacia hodina by mala spĺňať základné kritériá efektívnosti vyučovania. Skalková chápe efektívnosť výchovno-vzdelávacieho procesu ako dosiahnutie najpriaznivejšieho vzájomného pôsobenia cieľa vzdelávania, obsahu vzdelávania, spolu so vzájomnou súčinnosťou učiteľa, žiaka, v súvislosti s podmienkami, v ktorých sa vzdelávanie realizuje.

Efektívnosť vzdelávania ovplyvňuje aj pedagóg, ako činiteľ, ktorý aplikuje vhodné didaktické prostriedky, zvolí primeranú vyučovaciu (didaktickú) techniku a učebné pomôcky.

Efektívnosť vzdelávania tvorí prepojený systém, v ktorom pri vhodne zvolených MDP zabezpečíme optimálne podmienky učenia sa, zefektívni sa nielen práca pedagóga, ale zvýši sa aj efektívnosť poznania žiakov.

Technológia vzdelávania sa zaoberá formulovaním pravidiel, zásad a metód, aby používanie správnych MDP vo vyučovaní, viedlo k zvyšovaniu jeho efektívnosti. Dôležité je, aby sa na dosiahnutý vzdelávacie efekt vynaložilo primerane (najmenej) množstvo energie a náklady boli minimálne. Na školách absentujú tzv. „didaktické balíčky“, ktoré by obsahovali vopred stanovený optimálny počet vhodných didaktických prostriedkov. Jedným z cieľov nových výskumov v technológii vzdelávania by mal byť výskum súčasného stavu MDP na školách a návrh určitého optimálneho riešenia vybavenia škôl.

Pri projektovaní vzdelávacieho procesu musíme vychádzať nielen z požiadaviek a rozborov učiva, metodiky učenia, ale musíme poznať aj proces vzdelávania ako proces, ktorý by sme mali riadiť a ovplyvňovať pomocou vhodne zvolených MDP.

Proces vzdelávania prebieha v etapách:

- plánovanie a technológia prípravy vzdelávacieho procesu (tu už musíme uvažovať o efektívnosti didaktických prostriedkov, ktoré vo vzdelávaní použijem)
- realizácia vyučovania za pomoci zvolených metód, foriem a využitím vhodných učebných pomôcok a didaktickej techniky
- evalvácia výučby, ako proces hodnotenie rozdielu medzi výstupným a vstupným stavom vzdelávania

Efektívnosť materiálnych didaktických prostriedkov

Efektívnosť materiálnych didaktických prostriedkov rieši dve oblasti:

- Oblasť tvorby

V tejto oblasti sa dá efektívnosť definovať ako pomer dosiahnutého vzdelávacieho výsledku k nákladom, ktoré sme museli vynaložiť na ich tvorbu. Ide o efektívnosť pedagogického pôsobenia materiálnych didaktických pomôcok. Porovnávajú sa tu výsledky vyučovania, ktoré dosiahneme pri použití konkrétnej pomôcky, podľa vopred stanovených kritérií. V súčasnosti je veľkým problémom, že výroba je roztrieštená medzi veľkým počtom výrobcov. Veľká konkurencia ovplyvňuje, aj keď v niektorých prípadoch nevedomene, kvalitu a tým aj efektívnosť. Kritériá posudzovania MDP sú rôzne. Medzi základné by sme mohli zaradiť: ekonomické, výrobné, ergonomické, didaktické a pod.

- Oblasť metodiky

Táto oblasť sa zaoberá efektívnosťou učebných pomôcok v pedagogickom procese, v smere ich pôsobenia na žiaka, a porovnávanie efektívnosti medzi viacerými MDP. Ide o to, aby sme s pomocou vhodne zvolenej učebnej pomôcky a didaktickej techniky dosiahli vynaložením menšej námahy kvalitný a dlhotrvajúci vzdelávacie účinok. Metodika efektívneho využívania MDP úzko súvisí s didaktickou prácou učiteľa, lebo ide o komplexný súhrn činiteľov. Pedagóg by mal vedieť ohodnotiť pomôcky z hľadiska obsahu učiva, stanovený vzdelávacie cieľ, ale dôležitá je aj zásada primeranosti, názornosti, trvácnosti a systematickosti. Hodnotenie MDP v tejto oblasti by malo byť nielen slovné, ale malo by sa dať vyhodnotiť pomocou vstupných a výstupných didaktických testov. Toto hodnotenie aj následné porovnávanie treba vopred dôkladne premyslieť a pripraviť. Použitím zvoleného MDP nastáva u žiakov rozvoj ich tvorivých schopností, rýchlejšie si uvedomujú vedomostné spojenia, zdokonaľujú sa ich znalosti, rýchlejšie sa kategorizujú nové pojmy a vytvára sa systém poznatkov. Pedagóg by mal vedieť zhodnotiť zvolenú MDP vzhľadom na prínos v poznávacom procese žiakov, mal by vedieť ohodnotiť či pomôcka je prínosom vzhľadom na obsah a štruktúru predkladaného učiva, teda mal by vedieť adekvátne posúdiť, či je pre jeho prácu efektívna.

Záver

V príspevku sme sa aspoň niekoľkými vetami snažili opísať problematiku zefektívnenia vzdelávania pomocou výberu vhodných materiálnych didaktických prostriedkov a uviesť niekoľko názorov na efektivitu vzdelávania. V konečnom dôsledku môžu byť prínosom pre danú problematiku a môžu prispieť aj k efektívnemu riadeniu vzdelávacieho procesu u nás.

Literatúra

- BOHONY P. 2003: Didaktická technológia. 1. vyd. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, s. 15. ISBN 80-8050-653-1)
- PETLÁK E. 1995: Didaktika, Pedagóg, Bratislava, ISBN 80-901401-5-7
- POLÁKOVÁ E. 1996: Systémový prístup v technológii vzdelávania a efektívnosť učebných pomôcok, In.: Zborník Pedagogická fakulta, UKF, Nitra, s. 32-52. ISBN 80-8050-102-5
- POLÁKOVÁ E. 1997: Úvod do technológie vzdelávania, , Nitra, SAIS, s. 14. ISBN 80-88820-07-3
- POLÁKOVÁ E. 1999: K niektorým problémom efektívnosti vzdelávania, PF UKF, Nitra, ISBN 80-8050-275-7
- SKALKOVÁ J. 1994: Základné teoretické problémy završování účinnosti výchovně vzdělávacího procesu, Praha, PÚ JAK ČSAV.